

مطالعات زبان و ادبیات

تهران - اسفند ۱۳۹۶

بررسی عنوان بیست رمان تاریخی فارسی و رابطه‌ی آن با متن

دکتر علیرضا نبی‌لو^۱، مریم مهربان

۱- استاد زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه قم

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه قم

چکیده

رمان پدیده‌ای نوظهور و رهاوردی از مغرب زمین بود که ایرانیان از طریق ترجمه‌ی رمان‌های غربی با آن آشنا شدند. این گونه‌ای ادبی خیلی زود جای خود را در میان قدمت هزار ساله‌ی ادبیات غنی فارسی پیدا کرد و دیری نپایید که به یکی از قالب‌های محبوب خوانندگان تبدیل شد. با رشد روز افزون این نوع ادبی، پژوهش‌های گوناگون و بسیاری نیز حول محور این آثار شکل گرفته است. در این پژوهش، بیست عنوان رمان تاریخی فارسی مطالعه شده و رابطه‌ی عناوین این رمان‌ها با متن این آثار مورد واکاوی قرار گرفته است. عنوان عنصری است که سرآغاز شروع داستان برای نویسنده و خواننده در رمان به شمار می‌آید. در اصل، عنوان نخستین دریچه‌ای است که نویسنده و خواننده با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند. عنصری که گرچه کوتاه است اما می‌تواند دنیای رمان را پیش از وارد شدن به آن برای خواننده تداعی کند. نتایج حاصل از این پژوهش بدین قرار است که عناوین رمان‌های مورد بررسی مفاهیمی از قبیل اسامی خاص، اسم مکان، صفت جانشین اسم، پیرنگ و درون‌مایه و مضمون داستان را برای خواننده تداعی می‌کنند.

کلمات کلیدی: رمان، فارسی، تاریخی، عنوان.

۱. مقدمه

عنوان در رمان، نخستین برخورد خواننده با اثر است که واکنش‌هایی را در پی دارد. تأثیر و اهمیت این عنصر مغفول به حدی است که گاهی مخاطب درصدد خواندن یک اثر برمی‌آید و یا از خوانش منصرف می‌شود. از دیگر سوی «از همان عنوان آغازین است که ناآگاهی خواننده و همزمان تکاپوی وی برای حل معمای دنیای داستانی شکل می‌گیرد.» (ژوو، ۱۳۹۴: ۵) در واقع ممکن است عنوان یک رمان خواننده را تا خوانش آخرین صفحه از داستان پیش ببرد. عنوان، یکی از حوزه‌های بررسی و تحلیل صوری رمان به شمار می‌آید. با تأمل در عنوان رمان می‌توان عناصر داستانی، محتوا و سبک را دریافت. علاوه بر این از طریق عنوان می‌توان به هویت نویسنده و دیدگاه‌هایش نیز دست یافت. عنوان، براثت استهلالی است که خلاصه‌ای از تمام رمان را درآینه‌ی آن می‌توان مشاهده کرد. آنچه در عنوان قابل تأمل است آن است که نویسنده

^۱ dr.ar_nabiloo@yahoo.com